

„SIROĆE“

Novela omladinca: Mata Jerinić

I noć, kao da žali Život, teško se predaje. Grčevito se stegla stabala i međa . . . noć sparna i mračna. Ljetna. Uvukla se u pukotinu. Pritajila se u kuće, staje, torove i svinjce. Teško diše noć ranjena . . . Ipak se predaje, sviće. Pjevci, već davno budni, lupaju krilima, ljute se na kokoši i kukuricu. Kokoši drijemaju, premještaju se s noge na nogu, protežu se i lijeno otvaraju oči. Psetad reže, trže, gone neku crnu mačku, zvokoću lancima, laju i nestaju za stablima. Negdje zazvoni zvono na blagu.

Selo se budi. Čuju se žene. Odgrču se pupreti. Vezivaju se opanci. Kuha se kafa.

— »Ane, ustani, brate, već je svanulo« . . . Glas dubok, muški.

— »Odmah, Marko, neka se obučem.« — čuo se glas žene iz kuće.

— »Ustani i nemoj više da te zovem, a ja odoh vidjeti — Riđu.«

Staja odmah uz kuću. Malena, niska, ali topla. Jedva se i kobila u njoj kreće. Kobila poznade gospodara, vesela zarza na njegov dolazak. Ždrijebe poskoči uz majku prepadeno od čovječjih koraka. Maleno, mrko, muško ždrijebe. Marko pomilova kobilu, usu joj u jasje sijeno, što je od sinoć ostalo i htjede se poigrati ždrijebetom. Najednom se prolomi pucnjava topova i bombi. Prestrašena kobila stisnu se uz čovjeka, koji, nijem od straha, osta kao ukopan.

*

Ane se za čas nađe na krevetu uz djecu. Troje djece. Strah se ulije u mališane. Čvrsto stegnuše ruke, prsa i skut majke.

— »Ddje je čako?« — proišti joj do uha. Riječi željne oca, sigurne zaštite. Dijete, kad pucaju topovi i bombe, voli više očevo društvo.

— »U štali, sine, kod Ričke.« Oči se šire. Strah ih osvaja . . . Oči majke, crne i velike.

— »Da ga ne ubiju, majko?« — upita dijete. Glasić tih. Praskav. Dječji.

— »Ne će, sine, ne će.« Utjeha i nada prelijevale su se grudima.

— »Čakooo,« — izgubi se dječji zov u pucnjavi. Zov i krik . . . Rat i strahote . . .

. . . On se pojavi na vratima.

— »Šta je bilo s tobom? — Da nisi ranjen?« Iznenađenja, kucaj srca ubrzan. I radost.

— »Ma ništa, ženo, smiri se, za ime Boga!« Glas, koji donosi samopouzdanje, koji hrabri.

— »Tko je pucao?« — zagrakću mališani.

— »Naši, partizani, ne bojte se, ne će oni nas,« — odgovori Marko i uze najmanje u naručje.

Naši partizani, ta toliko prosta i jednostavna riječ. Ipak bliska i topla. Naši . . . Partizani! Riječ, koja izaziva nadu. Želju. Budućnost. Kruh . . . kruh.

— »Nemamo više brašna, djeca su gladna.« Žena se razmekša, oko joj zasuzi, proplače. Djeca razvukla haljine. Djeca otkopčala košulju . . . Prsi, male i suhe prsi.

— »Ama baš nimalo?« Nervozno se trgne. Oči upravi u kut.

— »Nimalo, sve sam zadnji put umijesila . . . « Glas se mijenja. Prsa se nadižu. Uzdah. Oči se vlaže. Nezadrživo i majčinski duboko.

— »Ne plači! Uzmi čanjak i pa idi u kuma Joza, nek ti zajmi. Vratit ćemo mu kad prodamo ždrijebe«. Riječi bola, siromaštva, odluke i nade.

Uze i ode . . . Zaustavi oči na njoj, smili mu se, ražali. I nešto ga zaboli, nešto bolno odzvoni.

— »Ni kruha, a nekmo li drugo« . . . zapeče ga u prsima. Mršava, visoka, podbrađenog ubrusa, više bosa nego u obući, uvijene modre suknje sa zakrpama, s čanjkom u žuljevitim rukama — zamakne za tor.

. . . On se ponovo uputi prema staji. Njegova kobila je najbolja u selu. Velike okrugle sapi, jaka prsa, dugačka griva i pametne, neobično pametne oči . . . Kobila. Nada. Spas. Kruh i život . . . Rat, prokleti rat.

Marko je izvede u ogradu, udaljenu jedan sat pješačenja od sela, tepajući joj kao djetetu:

— »Pasi, Rička, neka ždrijebetu bude mlijeka, pa ćemo ga prodati« . . .

— »Prodati«, zamisli se i požali ždrijebe. »Kakav će to biti konj!«

— »Kupit ću i djeci kruha i tebi zobi.« Kobila kao da ga razumjeđe, zarza veselo i on ode, praćen mislima o ratu, bijedi, svojoj djeci i kumu Jozu, čiji postade dužnik.

— »Prodati, prodati, a kakav će to biti konj.« Tako zamišljen nije ni vidio oblake. Nebo proplače, plačem djeteta. I njegove suze upiše pukotine. Posrka trava. Primiše stabla . . . nebo plače. Kapi padose na tijelo. Trže se:

— »Fala bogu, ako ništa bit će Rički trave.«

Kiša je postajala sve jača. Sad je ličila na rat — Rat plače, praćen munjama. Zagrmli. Gromovi jedan za drugim, kao kanonada topovske paljbe, sruče se negdje u blizini. Zajsješkoše i kuća se potrese.

— »Ah, kasno dođe, više nam ničemu ne će pomoć, samo bi se mogla popraviti trava«, — progovori žena . . . Ipak nije sve kasno.

Djeca bezbrižno žvaću topli kruh. Gromovi ih ne plaše, razlikuju ih od topova . . . Gromovi i topovi.

— »Ubit će kiša ždrijebe, kud si je danas, jadnicu, gonio.«

Zamisli se. Miris toplog kruha širi se nozdrvama. Baci cigaretu i skoči. — »Oдох je dognati, daj mi ogrtač.« Kao da je očekivao otpor, izgovorio je ovo malo strože.

— »Jesi li poludio na ovu oluju?«

Nije slušao, kao sumanut otrči.

— »Marko, Markooo, vrati se!« — dozivala je. Vratila se . . . Ne, idi, idi!«

— »Pazi djecu, vratit ću se brzo.«

— »Prodati, prodati, a bit će to krasan konj, onako mali, a onake sapi.«

Brzo je išao. Seljaci obično brzo idu. Skoro trčeći. Često puta se spotakne, kamenje mokro. Padne, digne se i ide dalje i strpljivo podnosi udarce. Na svaki udar groma pojuri još brže. Ogrtač slab, mjestimično šupljikast, šiban vjetrom, propuštao je vodu. Mokar od znoja, straha za kobilom i ždrebetom, dotrči na klanac. Jedva zovne: »Rička . . . Rička!« Nije rzala. »Rička, Rička!« — nosila je kiša dalje u brda.

— »Da je nije ubio grom!?« Sledi se. Brada zaigra.

Kiša malko popusti, grmljavina prestade, a sunce iznenada, poput sablasti, providi iza oblaka.

»Možda je na dnu ograde pa me ne čuje?« Pomisli pa pojuri . . .

»Rička, Rička!« — miješalo se s koracima.

Dotrča kao lud na dolinu. Krik mu se ote iz usta, a suze grunu niz njegovo suncem opaljeno lice i zaustave se u neobrijanoj bradi . . . Čovjek plače.

Na sred doline ležala je mrtva kobila. Ždrijebe je uhvatilo jednu od dvaju dojki i sisalo. Dojke mrtve. Hladne i zgrčene nijesu dovodile slatki sok u usta.

— »Rička, mila moja!« — jauknuo je Marko bacivši se pred mrtvu kobilu. Grlio je. Tepao joj je. »Ustaj, Ričko, grubo je vani, idemo u toplu staju.« Uzalud. Kobila se nije micala. Ležala je i dalje hladna, izgorjele grive, bez života — divna. Ždrijebe je sisalo tukavši mrtvu majku u vime . . . Mlijeka, mlijeka. Mlijeka nije dolazilo i ono pusti dojkju. Bez straha ode do čovjeka. Legne između njega i majke zarzavši i ono otrči u pravcu odakle je rzanje dolazilo. Odmakne. Zvao ga je. Htio je potrčati da ga vrati, ali noge ostadoše prikovane pri zemlji. Napamet mu padoše gladna djeca, žena i surovi kum Jozo. Zaplaka jače stisnuvši se uz mrtvu kobilu . . . Rzanje ždrebeta ponovi se negdje u daljini i izgubi negdje u tupoj ljetnoj noći.

Ustade i polagano pođe kući, kroz noć bez zvijezda zagrnut mrakom. Razjađen, izgubljen i osamljen.

Iza leđa zavijaju gladni vukovi, a u kući ga čeka krik žene i jauk gladne djece.